



WERKMAP

Leerlingen helpen andere leerlingen

*Peer tutoring:
een effectieve methodiek
om de leesresultaten en de
leesmotivatie te verbeteren*

Expertis

ONDERWIJSADVISEURS

Expertis Onderwijsadviseurs

Postbus 762

7550 AT Hengelo

Prins Bernhardplantsoen 204

7551 HT Hengelo

074-8 516 516

Utrechtseweg 31b

3811 NA Amersfoort

033-4 612 680

info@expertis.nl

www.expertis.nl

Door:

Dortie Mijs

Tessa Egbertsen

Kitty Oude Kamhuis

Kees Vernooij (eindredactie)

INHOUDSOPGAVE

pagina

Voraf	3
Hoofdstuk 1. Wat is peer tutoring? Een aantal aspecten nader bekeken	5
Hoofdstuk 2. Waarom is peer tutoring interessant voor scholen?	9
Hoofdstuk 3. Waarom werkt peer tutoring? Wat verklaart de effectiviteit?	
Verschillende aspecten van peer tutoring nader bekeken	12
Hoofdstuk 4. De inzetbaarheid van peer tutoring	15
<ul style="list-style-type: none">• de te gebruiken boeken of teksten• voorlezen kleuters• het technisch en vlot en vloeiend lezen• het begrijpend lezen• het omgaan met leesstrategieën	
Hoofdstuk 5. Het voorbereiden van de uitvoering van peer tutoring	29
Hoofdstuk 6. Het uitvoeren van de peer tutoring	36
Hoofdstuk 7. Maar er is meer met peer tutoring mogelijk	42
Hoofdstuk 8. Ook ouders kunnen tutoeren	43
Hoofdstuk 9. Tot slot	44
Literatuur	46
Bijlagen	47
1. Checklist opzetten peer tutoring	47
2. Stappen voor een peer tutoring-sessie	48
3. Aandachtspunten voor de tutor	49
4. Tutor zelf-evaluatielijst	50
5. Observatielijst peer tutoring	51
6. Monitoren van het omgaan met teksten	52
7. Specifieke tips voor de tutor	53

Vooraf

Misschien is de meest uitdagende opdracht voor een school ervoor zorgen dat elke leerling een competente lezer wordt.

Peer tutoring is een op onderzoek gebaseerde gestructureerde methodiek die leerkrachten helpt tegemoet te komen aan de leesbehoeften van vooral zwakke en gemiddelde maar ook goede lezers.

Vooraf jonge kinderen die problemen met lezen hebben, raken dikwijls al snel achterop. Een belangrijke verklaring voor dit achterop raken is dat ze te weinig oefenen in de groep en de leerkracht onvoldoende tijd voor hen heeft. Omdat zwakke lezers zichzelf niet goed in lezen vinden, oefenen ze meestal niet. Waar je niet goed in bent, doe je niet graag of doe je zelfs helemaal niet. Onderzoek toont dat peer tutoring voor deze kinderen werkt bij het verbeteren van hun leesvaardigheid. Een belangrijk nevenaspect van tutoring is dat het werkt en voorkomt dat de aandacht van de leerkracht voor bijv. kinderen met leesachterstanden ten koste van de overige kinderen gaat.

Peer tutoring - een vorm van coöperatief of samenwerkend leren - bij lezen is een methodiek waarvan veel internationaal leesonderzoek zegt dat het zwakke lezers daadwerkelijk helpt en aanmoedigt om een betere lezer te worden, o.a. omdat zwakke lezers graag met een andere leerling samenwerken en daardoor hun taakgerichte leestijd en leesmotivatie toeneemt. Scholen kunnen goede lezers trainen om zwakke lezers te helpen en heel veel onderzoek toont dat niet alleen de zwakke lezers maar ook de goede lezers daarvan profiteren. Daarnaast komt er door de tutoractiviteiten voor de leerkracht tijd vrij om zelf zogenaamde V-leerlingen te helpen. Deze leerlingen hebben namelijk de leerkracht nodig om een betere lezer te worden.

Een van de best werkende leesprojecten in Amerika is Reading Partners. Dit project liet bij herhaling zien dat tutoring werkt. De door Expertis uitgevoerde pilots van de PALS-vorm van peer tutoring tonen dat ook in Nederland kinderen van peer tutoring profiteren. Extra oefenen en verdiepen werkt en biedt succeservaringen aan alle kinderen. Bovendien laat onderzoek van de Universiteit van Amsterdam (2014) zien dat begeleid hardop lezen voor zwakke lezers effectief is. Ander onderzoek toont, dat peer tutoring even effectief is als tutoring door volwassenen.

Onderzoek toont dat een goede relatie tussen de tutor en de tutee een kritische factor is bij het verbeteren van de motivatie en leesresultaten (*Woolley, 2011*). Wasik en Slavin (1993) vonden dat

één op één tutoring uitgevoerd door niet leerkrachten, zoals leerlingen of ouders, buitengewoon effectief kan zijn. Vooral als de tutors een goede training hadden gehad.

Kortom: het inzetten van tutors is een effectief middel voor een deel van de kinderen die extra-aandacht op het gebied van lezen - of bij andere vakken - nodig hebben. Peer tutoring werkt en versterkt de differentiatiecapaciteit van scholen.

Dr. Kees Vernooij

Lector emeritus Effectief taal- en leesonderwijs

1. Wat is peer tutoring? Een aantal aspecten nader bekeken

Wat is peer tutoring?

Leren van leeftijdgenoten kent een lange historie en peer tutoring moet dan ook worden gezien als een lerende interactie tussen een tutor en een tutee die zich richt op het verbeteren van de leesvaardigheid van zwakke lezers.

Bij peer tutoring op het gebied van lezen gaat het erom dat in één-op-één situatie een goede lezer – de tutor - leest met een minder goede lezer, de tutee. De goede lezer beschikt over een betere leesvaardigheid en kan daardoor de minder goede lezer helpen. Het door de leerkracht koppelen van goed presterende leerlingen die coachen en corrigeren tijdens het lezen met minder presterende leerlingen gaat ervan uit dat leerlingen door oefenen en feedback kennis bij elkaar opdoen.

Peer tutoring is een op wetenschappelijk onderzoek gebaseerde methodiek – aanvullend op de groepsinstructie - waarbij goede en minder goede lezers samenwerken om zo tegemoet te komen aan de leesbehoeften van *zwakke, gemiddelde en goede* lezers, waarbij het vooral gaat om interactie tussen de tutor en tutee, waarbij de ondersteuner – de tutor – de leerling met ondersteuningsbehoeften helpt.

Het gaat bij peer tutoring om het relaseren van een interventie – bijvoorbeeld om de tutee vlotter te laten lezen of teksten beter te laten begrijpen - om tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van kinderen die moeite met (leren) lezen hebben (*Woolley, 2011*).

Wat houdt peer tutoring concreet in?

Bij peer tutoring helpt een ervaren, goede leerling (de tutor) een medeleerling die minder ervaren, minder goed is (de tutee), bijvoorbeeld bij lezen. Het is een manier van leren waarvan beide leerlingen profiteren. Het samenwerken van de goede en minder goede lezer kan op de volgende gebieden plaatsvinden:

- rondom voorlezen/begrijpend luisteren door leerlingen uit de bovenbouw aan kleine groepjes kleuters te laten voorlezen;
- rondom technisch lezen, waarbij het zowel om het verbeteren van de nauwkeurigheid als over het verbeteren van het vlot en vloeiend lezen - tempo en toon - gaat;
- rondom begrijpend lezen/het omgaan met teksten/het toepassen van leesstrategieën.

De relatie met de groepsinstructie

Peer tutoring wordt in toenemende mate als een effectieve aanvulling gezien op de groepsinstructie, waarbij het oefenen en vooral de taakgerichte leertijd van zwakke lezers toeneemt. Peer tutoring is niet het vervangen van de groepsinstructie.

Profijt voor beide partijen

Diverse onderzoeken tonen dat in het bijzonder zwakke lezers van peer tutoring profiteren. De zwakke lezer profiteert van de goede lezer omdat deze naar zijn hardop lezen luistert en op basis daarvan aanwijzingen/feedback geeft. Onderzoek laat ook zien, dat de leesresultaten van tutors door peer tutoring verbeteren. De goede lezer leert door uit te leggen en de zwakke lezer leert o.a. van die extra uitleg.

Effecten peer tutoring?

In de praktijk werken de tutor en de tutee samen aan een door de leerkracht gegeven leesopdracht. Bij peer tutoring lezen koppels op een gestructureerde manier. De goed lezende leerling leest altijd eerst de tekst en functioneert als model voor de andere leerling. Ofschoon peer tutoring bij alle vakken ingezet kan worden, is volgens onderzoek de inzet het meest effectief bij vlot en vloeiend lezen en begrijpend lezen. Berekeningen van het What Works Clearinghouse (2012) laten vooral zien dat het effect van peer tutoring in het bijzonder bij begrijpend lezen groot is.

Voor welke kinderen is peer tutoring minder effectief?

In het bijzonder moet dan worden gedacht aan kinderen die continu E of V op Cito leestoetsen scoren. Dit zijn de kinderen die van door de leerkracht gegeven verlengde instructie moeten profiteren. Daarnaast is het wel van belang, o.a. om sociaal-emotionele redenen, om deze kinderen naast de verlengde instructie af en toe met een tutor te laten werken, bijvoorbeeld één of twee keer per week. Dit voorkomt dat deze kinderen zich tekort gedaan voelen.

Waar moet het accent bij peer tutoring op liggen?

Volgens Cotton (2002) moet de focus bij peer tutoring zijn: monitoren, ondersteunen en corrigerende feedback geven aan de tutee.

Hoe kan een school met peer tutoring omgaan?

Dit kan een school als volgt:

Peer tutoring vindt 3 à 4 keer per week plaats. Elke leessessie vraagt minimaal 15 minuten.

Een voorbeeld:

Zo vinden er bijvoorbeeld bij het verbeteren van de resultaten voor begrijpend lezen van de tutee in groep 7 drie gestructureerde samenwerkingsactiviteiten rondom een tekst uit Kidsweek tijdens de tutoring plaats, nl.:

1. Het lezen van delen van de tekst met een tutor die modelt en coacht.

Bijvoorbeeld de betere lezer leest hardop de tekst voor. Vervolgens leest de zwakke lezer deze tekst hardop.

2. Het komen tot begrip van wat er gelezen is door met de tutor vragen te stellen over de tekst en vragen te beantwoorden over elke paragraaf. Dit gebeurt door de leerlingen bijvoorbeeld twee vragen te laten stellen en laten beantwoorden om de belangrijkste ideeën uit de paragraaf te halen en de paragrafen samen te vatten. De vragen kunnen zijn:

- over wie of wat gaat de paragraaf vooral?
- wat zijn de belangrijkste zaken m.b.t. het wie of wat?

3. Het met de tutor voorspellen en vervolgens naar aanleiding van het tekstdeel dat gelezen is de voorspellingen bevestigen of verwerpen.

Bij het voorspellen zijn vier stappen aan de orde:

- voorspellen waar het in de komende halve pagina over zal gaan;
- de helft van de pagina hardop lezen;
- bevestigen of verwerpen van de eerder gemaakte voorspelling(en);
- het samenvatten van de belangrijkste inhoud van de halve pagina.



Het is van belang dat de tutoring als een vanzelfsprekende, gemotiveerde activiteit verloopt, die zowel voor de tutor als tutee als zinvol wordt ervaren en er moet worden voorkomen dat de peer tutoring een complexe gebeurtenis wordt, waarbij de tutor en de tutee een af te vinken lijstje moeten doorwerken. Daarnaast is het ook zinvol om teksten en opdrachten bij de kennisgebieden voor de tutoring te gebruiken.

Wat is peer tutoring niet?

In dat verband kan er een aantal aandachtspunten genoemd worden, zoals:

- de tutor mag nooit de rol van de leerkracht overnemen en instructie proberen te bieden;
- als tutor laten blijken dat je superieur bent aan de tutee. Integendeel de relatie moet gelijkwaardig zijn;
- de tutee moet niet de vaardigheid of de intelligentie van de tutee beoordelen en daarover met andere leerlingen praten. Tutoring vereist discretie.

Kortom:

Bij peer tutoring leest een goede met een minder goede lezer samen, wat voor zowel de goede als minder goede lezer positieve effecten heeft.

Peer tutoring moet als een zinvolle aanvulling op de groepsinstructie worden gezien.

2. Waarom is peer tutoring interessant voor scholen?

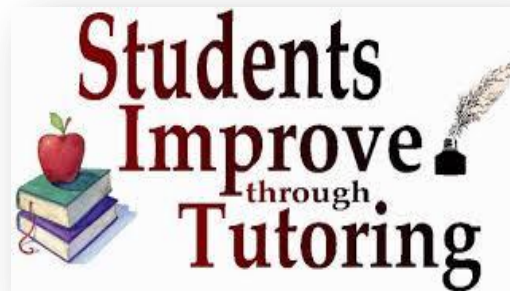
Hiervoor kan een aantal redenen worden aangegeven, zoals:

Onderzoek toont bij herhaling dat peer tutoring effectief is; zwakke lezers worden er een betere lezer door

Er is meer dan twee decennia onderzoek beschikbaar dat toont dat peer tutoring een effectieve strategie is. Al in de negentiger jaren van de vorige eeuw toonde internationaal onderzoek aan, dat peer tutoring voor risicoleerlingen op het gebied van lezen, spelling en rekenen positieve lange termijn effecten had in vergelijking met leerlingen in controlegroepen waar geen peer tutoring plaatsvond (zie Fulk en ING, 2001).

Er is veel onderzoek beschikbaar over de effectiviteit van peer tutoring (Fuchs & Fuchs e.a. 1997, 1998, 2002, Hattie, 2008, 2012). Deze onderzoeken laten o.a. zien dat:

- zowel de tutor als de tutee profiteren van peer tutoring;
- vooral kinderen in de begingroepen (3 – 5) profiteren van goed opgezette peer tutoring.



Informatie van het What Works Clearinghouse (WWC) (2012) toont positieve effectgrootten voor PALS op het gebied van vlot en vloeiend lezen en begrijpend lezen. De effectgrootten zijn respectievelijk 0.41 (vlot en vloeiend lezen) en 0.60 – 0.91 (begrijpend lezen). Opmerkelijk zijn de grote effecten van PALS bij begrijpend lezen. Een mogelijke verklaring hiervoor is, dat een risicolezer met een goede lezer waarschijnlijk dieper op de tekst ingaat. Effecten boven de 0.40 doen er namelijk voor de leerling toe – ze profiteren van zo'n activiteit - en hebben een positief effect voor de leesontwikkeling.

Ook Hattie (2009, 2012) toont dat peer tutoring een behoorlijk effect heeft, nl. een effectgrootte van 0.55, wat een redelijk groot effect is. Ander onderzoek (zie US Department of Education, 1997; Hattie, 2009/2012) toont dat peer tutoring door leerlingen even effectief is dan tutoring door

volwassenen. Wel toont onderzoek bij herhaling, dat tutoring programma's alleen effectief zijn bij een goede opzet en een goede training van de tutors.

Peer tutoring versterkt de differentiatie

Een belangrijk neveneffect van peer tutoring is, dat de leerkracht de mogelijkheid krijgt om zich met verlengde instructie bezig te houden met leerlingen die bijvoorbeeld veel en specifieke extra-aandacht nodig hebben. In dat verband moet gedacht worden aan V-leerlingen die weinig of geen vooruitgang laten zien op leestoetsen. Deze kinderen hebben specifieke aandacht nodig die alleen door de leerkracht geboden kan worden. Aan de andere kant is het vanuit sociale motieven wenselijk, zoals reeds eerder is aangegeven, dat deze kinderen ook bij de peer tutoring betrokken worden.

Heel veel onderzoek toont, zoals we zagen, dat tutoring, o.a. met jonge kinderen, heel effectief kan zijn (Berrill 2009), omdat het een effectieve vorm van samenwerkend leren is, waarbij de tutor als model fungeert, aanmoedigt, vragen stelt, corrigeert, feedback geeft, zaken verduidelijkt en aanwijzingen geeft. Dat is goed nieuws en biedt mogelijkheden om tutoring te gebruiken om de leesontwikkeling van risicolezers te ondersteunen en te verbeteren, maar Berrill zegt wel dat tutors getraind moeten worden en vanuit goede (lees)inzichten en een goede organisatie moeten werken; bovendien moeten ze van hun leerkracht regelmatig feedback op hun werk krijgen. Onderzoek toont dat peer tutoring dat aan deze condities voldoet zowel effectief voor jonge als oudere leerlingen op het gebied van lezen kan zijn.

Peer tutoring versterkt de (sociale) motivatie

Peer tutoring werkt versterkend op de sociale motivatie van kinderen; kinderen werken namelijk graag met een ander kind samen.

Peer tutoring versterkt de relaties tussen leerlingen

De relaties tussen leerlingen worden o.a. versterkt door de rol van het hulpgedrag, prijzen, feedback en aanmoedigen bij peer tutoring door medeleerlingen die als tutor optreden. Aan de andere kant profiteren de tutors ook. Het doet hen goed dat ze andere leerlingen kunnen helpen en dat dit positief door de tutee, de leerkracht en ouders wordt ontvangen. Dit versterkt positief hun zelfbeeld en motivatie.

Kortom: peer tutoring komt zowel het zelfvertrouwen van de tutee als de tutor ten goede.

Kortom: peer tutoring is om de volgende redenen effectief:

- Onderzoek toont dat zwakke lezers er beter door worden, maar dat ook goede lezers van hun tutorende activiteiten profiteren;
- Peer tutoring versterkt de differentiatie binnen de school;
- Peer tutoring versterkt de (sociale) motivatie binnen de school;
- Door peer tutoring worden de relaties tussen leerlingen beter.

3. Waarom werkt peer tutoring? Wat verklaart de effectiviteit? Verschillende aspecten van peer tutoring nader bekeken

Het profiteren van de tutee

Onderzoek toont dat bij kinderen die aan peer tutoring meedoen hun leesresultaten meer verbeteren dan kinderen die in groepen zitten waarin geen peer tutoring plaatsvindt. Dit geldt zowel voor de tutee als tutor, ongeacht de thuisachtergrond van de leerlingen (zie o.a. *AmeriCorps 2001*). Ouder onderzoek van Cohen en Kulik (1981) laat zien dat er ook positieve effecten bij de tutee als tutor optreden in de zin van een betere attitude en een positiever zelfbeeld. Daarnaast is er het nodige onderzoek beschikbaar waaruit blijkt dat vooral kinderen uit achterstandsgroepen en kinderen met achterblijvende resultaten de grootste winst bij peer tutoring maken (zie TES, 2014).

Het profiteren van de tutor

Dikwijls wordt gedacht dat peer tutoring ten koste van de tutor gaat. In veel onderzoek worden echter de volgende positieve effecten voor de tutor genoemd:

- het stimuleert hun hogere denkvaardigheden;
- ze ontwikkelen betere communicatieve vaardigheden;
- ze ontwikkelen invoelingsvermogen;
- hun kennis neemt toe;
- ze gaan zich verantwoordelijk voelen voor hun medeleerling.

Wat verklaart de betere leesresultaten door peer tutoring?

In wezen gaat het dan om de volgende verklaringen:

- de taakgerichte leertijd van risicoleerlingen neemt toe, omdat er meer gelezen wordt en er vrijwel niet gemorst wordt met tijd. In wezen zijn tutees bij peer tutoring maximaal bezig met hun opdracht. Zo kunnen de risicolezers met de hulp van de tutor verder, terwijl dat bij zelfstandig werken meestal niet het geval is;
- de tutee krijgt onmiddellijk feedback en leesfouten worden onmiddellijk gecorrigeerd;
- risicoleerlingen oefenen/toepassen door peer tutoring meer dan bij zelfstandig werken. Oefenen en herhalen zijn effectieve methodieken; bovendien ervaart de zwakke lezer erdoor dat zijn lezen beter wordt;
- de tutor gaat met de tutee dieper op de tekst in, wat bij individueel zelfstandig werken dikwijls niet het geval is;

- de leerkracht krijgt door tutoring tijd om kinderen die zeer deskundige hulp nodig hebben deze – bijvoorbeeld door verlengde instructie - ook te geven;
- tot slot: leerlingen werken graag samen met een medeleerling en vinden samenwerken - in vergelijking met zelfstandig werken - motiverend.

Kortom: kinderen die een steuntje in de rug bij lezen nodig hebben profiteren van peer tutoring, maar het biedt de leerkracht ook de mogelijkheid om kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften te helpen.



Toename motivatie bij de leerlingen

Peer tutoring versterkt de motivatie van risicoleerlingen. Onderzoek van o.a. Woolley (2006) toont, dat als risicoleerlingen veel zelfstandig moeten werken er dikwijls motivatieproblemen ontstaan. Door samen te lezen met een ander kind neemt die motivatie weer toe. Bovendien laat o.a. onderzoek van Hattie (2012) zien, dat zwakke lezers dikwijls onvoldoende profiteren van zelfstandig werken.

Volgens Woolley (2006) is het samenwerken met leeftijdgenoten een middel bij uitstek om bij vooral oudere zwakke lezers de motivatie voor lezen terug te krijgen. Ook versterkt het de sociale dimensie van de school, omdat het de relaties tussen leerlingen verbetert en versterkt (*Greenwood, Carta en Hall, 1988*).

De leerkracht, peer tutoring en differentiatie

Onderzoek naar peer tutoring toont ook, dat kinderen die meer oefening nodig hebben niet noodzakelijk door de leerkracht geholpen hoeven te worden. Daarnaast krijgt de leerkracht ruimte om kinderen met specifieke instructiebehoeften - denk aan kinderen die voortdurend V scores op leestoetsen en de kinderen van Passend onderwijs - te helpen, bijvoorbeeld door het realiseren van

verlengde instructie. Of: De leerkracht biedt kinderen met ernstige leesmoeilijkheden individuele intensieve instructie of specifieke hulp.

Kortom: peer tutoring draagt effectief bij aan het realiseren van effectieve differentiatie. In het bijzonder op kleine scholen met veel combinatiegroepen kan peer tutoring een effectieve kwaliteitsimpuls zijn die een overdosis van niet effectief zelfstandig werken voorkomt.

Succescriteria voor peer tutoring

Het uitgebreide onderzoek van AmeriCorps toont dat een aantal praktijken leidt tot betere leesresultaten met peer tutoring. Het gaat dan vooral om:

- de tutoring vindt minstens drie keer per week plaats;
- de tutors worden goed getraind, zowel voor de start als tijdens de uitvoering;
- een goede implementatie van de aanpak;
- een helpende en aanmoedigende houding van de tutor.



Kortom:

De werking van peer tutoring heeft o.a. te maken met de toename van de taakgerichte leertijd en motivatie bij de tutee. Daarnaast profiteren tutors van peer tutoring.

4. De Inzetbaarheid van peer tutoring

4.1. Wat komt aan de orde?

In dit verband wordt nader ingegaan op:

- de te gebruiken boeken of teksten
- de inzet bij het voorlezen van kleuters
- het technisch lezen
- het begrijpend lezen
- Het toepassen van specifieke leesstrategieën

4.2. De te gebruiken boeken of teksten

Het advies is om vooral boeken en teksten te gebruiken die al in de school aanwezig zijn. Daarbij kan gedacht worden aan teksten uit:

- programma's en methoden, zowel bij taal/lezen als de kennisgebieden;
- kinderboeken;
- Teksten uit Nieuwsbegrip of Kidsweek;
- etc.

Een belangrijk aandachtspunt moet zijn, dat de opdrachten zinnig zijn en altijd aan de tekst gerelateerd zijn. We merken dit op, omdat er vooral in methoden nogal eens opdrachten voorkomen die los van de tekst staan. Bijvoorbeeld: Een tekst over de haven van Rotterdam waarbij de volgende opdracht staat: wat is er nodig om een taart te bakken. Het is daarom van belang dat de leerkracht heel kritisch naar de opdrachten bij de tekst kijkt. Bij het omgaan met de leesstrategieën kunnen ook teksten zonder opdrachten gebruikt worden, waarbij de tutor en tutee een opdracht mee krijgen als: wat is het belangrijkste wat uit de tekst naar voren komt? Of: wat vind je belangrijk in de tekst en wat niet?

4.3. Het voorlezen van kleuters

Onderzoek toont dat voorlezen een effectieve activiteit is die goed is voor de ontwikkeling van de woordenschat en de toekomstige basisvaardigheden. Voorlezen is een belangrijk 'middel' om het begrijpend luisteren bij kinderen te stimuleren. Bovendien kan voorlezen als een sterke activiteit worden gezien, omdat kinderen het vrijwel altijd als plezierig ervaren en het stimuleert veel kinderen om op een gegeven moment zelf te willen (leren) lezen.

Vanuit de stimulering van het begrijpend luisteren zouden er elke dag boekjes of verhalen (kinderliteratuur) aan de kinderen moeten worden voorgelezen, zowel in groep 1 en 2 als in groep 3 en 4. Voorlezen in kleine groepjes geeft volgens Bus e.a. (1991) betere resultaten dan klassikaal voorlezen. Het is vooral nodig, dat dit regelmatig gebeurt met kinderen die bijvoorbeeld vanwege een tweetalige achtergrond moeite hebben met begrijpend luisteren. Daarnaast is er onderzoek dat laat zien dat juist interactief aan kleine groepjes voorlezen effectief is, omdat er dan meer interactie over het verhaal tussen de voorlezer en de kinderen kan plaatsvinden. In de praktijk kunnen kinderen uit de bovenbouw voorlezen aan bijvoorbeeld een groepje oudste kleuters van maximaal 5 kinderen.

Bij het voorlezen van een verhaal aan een groep kunnen de volgende activiteiten worden onderscheiden (zie o.a. *Slavin e.a. 1996*), nl.:

1. Introductie van het verhaal
2. Het (interactief) voorlezen
3. Het bieden van een gestructureerde samenvatting van het verhaal
4. De groep het verhaal laten navertellen
5. Individuele leerlingen laten reageren op het verhaal
6. Kritiek op het verhaal laten leveren
7. Het laten plaatsvinden van verwerkingsactiviteiten rondom het verhaal



Wat moet een tutor verder doen?

Het is nodig dat peer tutoring bij interactief voorlezen gestructureerd verloopt. Dit maakt het voor de tutor ook makkelijker om haar sessie met 1 – 5 kinderen te doen. Bij die structurering is het van belang drie fasen – Voor, Tijdens, Na – te onderscheiden. Voor het voorlezen aan kleuters betekent dit o.a.:

VOOR

- Voor het lezen met de kinderen even over enkele moeilijke woorden uit de tekst praten, zodat de kinderen die woorden tijdens het voorlezen enigszins kennen;
- Voor het lezen start bij de kinderen uitlokken: waar zal dit verhaal/boek overgaan? Bij voorbeeld door de omslag van het boek te tonen.

TIJDENS

- Het verhaal op een goede toon voorlezen;
- Kinderen de afbeeldingen uit het boek laten zien.

NA

- Het verhaal met de kinderen kort nabespreken. Wat vonden jullie leuk en wat niet? Zouden jullie het verhaal nog een keer willen horen?
- Begrijpen jullie de eerder uitgelegde woorden nu?

Kortom: centraal moet staan het verhaal en de kinderen moeten genieten van het voorlezen van het verhaal.

De voorleesactiviteit moet maximaal 20 minuten duren.

4.4. Het ondersteunen van het technisch lezen

In de praktijk toont het nodige onderzoek, dat peer tutoring succesvol is bij het verbeteren van het technisch lezen.

Bijvoorbeeld door de tutor en de tutee een tekst die tijdens de les aan de orde kwam nog eens te laten lezen. Dat versterkt tevens het begrijpen van de tekst.

Peer tutoring bij technisch lezen kan op verschillende manieren plaatsvinden, bijvoorbeeld van eenvoudig naar moeilijk.



Aanpak 1: Partner lezen

Bij jongere kinderen, bijvoorbeeld uit groep 3 en 4 kan de sessie ook als volgt worden ingericht:

- De tutor leest de eerste zin van de tekst;
- Vervolgens herleest de tutee de door de tutor gelezen zin en leest de volgende zin;
- De tutor herleest de door de tutee gelezen zin;
- etc.

Deze eenvoudige aanpak versterkt de aandacht voor de tekst en de tutor corrigeert op een vanzelfsprekende manier de fout gelezen woorden. Bovendien kost deze aanpak weinig organisatie.

De aanpak is uitermate geschikt voor peer tutoring binnen de groep.



Aanpak 2: Samen en daarna alleen

Deze aanpak kent de volgende stappen:

- De tutor en de tutee lezen samen hardop de tekst;
- De tutee leest vervolgens alleen de tekst, waarbij de tutor reageert op fout gelezen woorden.

Aanpak 3: Lezen en herlezen om de tekst beter te begrijpen

Bij deze aanpak die vooral geschikt is voor kinderen vanaf groep 5 is het van belang om drie fasen tijdens de sessie te onderscheiden, omdat die fasering de tutor houvast geeft. De rol van de tutor bij technisch lezen, waarbij ook aandacht voor de inhoud van de tekst moet zijn, kan er als volgt uitzien:

VOOR

- Met de tutee nagaan waar de inhoud van de te lezen tekst overgaat;
- Met de tutee enkele moeilijke woorden uit de tekst behandelen. Wat betekenen ze? Hoe spreek je ze uit?

TIJDENS

- Tijdens het hardop lezen van de tekst corrigeert de tutor de tutee als deze woorden fout leest door deze woorden goed uit te spreken;

NA

- Op het einde van de sessie met de tutee nog een keer de moeilijke woorden lezen en spreken over wat ze betekenen; het is van belang dat de tutor bij de volgende sessie even stil staat bij het lezen van deze woorden;
- Ook is het van belang dat de tutee stil staat bij het vlot en vloeiend lezen van de tekst. Was het plezierig naar het lezen van de tutee te luisteren? Las de tutee op tempo en op toon?

Las de tutee zeer spellend en monotoon de tekst, dan is het aan te bevelen dat de tutor en de tutee de tekst nog een keer samen lezen;

- Het is van belang dat de tutor bij de eindbespreking vooral wijst op wat positief verliep tijdens het lezen van de tekst door de tutee.

Aanpak 4: Samen een boek lezen

Samen Lezen rondom een boek, bijvoorbeeld met kinderen die moeite hebben met stillezen.

Daarbij kan vanuit de volgende stappen worden gewerkt:

Eerste stap: Samen hardop lezen

- de tutee kiest een boek of tekst, waarvoor ze interesse heeft;
- voor er met het lezen begonnen wordt, bespreekt de tutor met de tutor het boek. Waar zal het over gaan? Wat maakt het boek leuk?
- tutee en tutor lezen samen de tekst hardop, waarbij de tutor zich aan het leestempo van de tutee aanpast;
- als de tutee een woord niet correct leest, leest de tutor het, de tutee zegt het woord vervolgens na, waarna er weer gezamenlijk verder wordt gelezen.



Tweede stap: Alleen lezen

- als de tutor en de tutee de tekst samen gelezen hebben, leest de tutee deze vervolgens alleen;
- aarzelt de tutee bij het lezen van een woord of maakt de tutee tijdens het alleen lezen een fout (leest een ander woord, spreekt het woord niet goed uit), dan wacht de tutor 4 seconden om het kind in de gelegenheid te stellen zichzelf te corrigeren;
- de tutee herleest het fout gelezen fout;
- tutor en tutee lezen de tekst weer samen hardop als het kind dat wenst.



Tot slot een aantal aandachtspunten voor tutoring in groep 3:

1. Belangrijk is ook de manier waarop de tutee de letters uitspreekt. Spreek bij het lezen met de tutee letters uit zoals in onderstaande voorbeelden:

- a : geen aa, maar als in tak
- aa : als in maan
- b : niet bee, maar bu, met een bijna onhoorbare u
- e : geen ee, maar als in zes
- ee : als in teen
- f : geen ef, maar fff
- h : geen haa, maar hu, met een bijna onhoorbare u
- ie : als in fiets
- z : geen zet, maar zzz

Als de tutee moeite heeft met een bepaald woord, vraagt hem dan om eerst de letters van dat woord afzonderlijk te lezen, bijvoorbeeld b - oe - k en daarna de letters 'aan elkaar te plakken' en het hele woord vloeiend te lezen: boek.

2. Er moet door de tutor op vier soorten fouten worden gelet:

- Het fout lezen van het woord
- Het weglaten van een woord
- Het toevoegen van een woord

Verder: langer dan 4 seconden moeten wachten, betekent dat de tutee het woord niet kan lezen.

De onder 1 en genoemde zaken moeten tijdens de training van tutors aan de orde komen.

4.5. Het ondersteunen van het begrijpend lezen

Voor peer tutoring bij begrijpend lezen is het essentieel dat er door de tutor en tutee in dialoog wordt samengewerkt rondom een tekst, zodat de tutee deze beter gaat begrijpen. De dialoog tijdens de samenwerking houdt o.a. in: het uitwisselen van meningen door gesprekken, ideeën en ervaringen bij het omgaan met de tekst, waarbij zowel de tutor als de tutee een actieve en betekenisvolle rol vervullen (Woolley, 2011).

Het is bij begrijpend lezen ook van belang dat de tutor en tutee werken vanuit een heldere aanpak.

Bijvoorbeeld:

- De tutor en de tutee lezen eerst samen hardop de tekst;
- Vervolgens wordt er ingegaan op het begrijpen van de tekst. Was alles voor de tutee duidelijk? Daarna kan de aandacht naar de opdrachten gaan.

- Ten slotte leest de tutee de tekst nogmaals en dan vanuit het perspectief: heb ik de opdrachten goed gemaakt. Bovendien toont onderzoek in toenemende mate dat herlezen van een tekst het begrijpend lezen versterkt.

Het gaat bij het begrijpend lezen vooral om het beantwoorden van de vragen/opdrachten (het leesdoel) die vanuit de tekst beantwoordt moeten worden. Om de vragen of opdrachten te kunnen beantwoorden en uitvoeren moet de tutee met behulp van de tutor de inhoud van de tekst begrijpen. Onderzoek toont in dat verband dat het herlezen van een tekst een effectieve strategie is om de tekst beter te begrijpen.



Drie fasen bij het omgaan met de tekst

Bij begrijpend lezen is het van belang om het omgaan met de tekst in drie fasen op te delen, nl.:

- Voor het lezen van de tekst

- De tutor en de tutee kijken waar de tekst overgaat, of er moeilijke woorden in staan en bekijken de vragen die door de tutee beantwoord moeten worden;
- Er wordt geprobeerd de betekenis van de onbekende moeilijke woorden te achterhalen (bijvoorbeeld met een woordenboek);
- De tutee leest de tekst hardop (eventueel samen met de tutor).

- Tijdens het lezen van de tekst

- De tutee leest de tekst vanuit de invalshoek van het beantwoorden van de gestelde vragen;
- De tutor geeft daarbij aanwijzingen en suggesties;
- Indien nodig geeft de tutor suggesties als: lees dat stukje nog een keer. Kijk of je daar de informatie vindt die je nodig hebt;

- Na het lezen van de tekst

- De tutor vraagt de tutee om na te gaan of de opdrachten goed zijn gemaakt door de antwoorden hardop te laten voorlezen;
- De tutor en tutee staan met elkaar stil bij wat makkelijk en wat moeilijk in de tekst was;
- De tutor vertelt de tutee wat deze vooral goed deed en wat nog om aandacht vraagt.

Aandachtspunten:

- Wat vooral bij begrijpend lezen belangrijk is, is dat de tutee veel onmiddellijke feedback van de tutor krijgt tijdens de tutoring-sessie;
- Het is ook belangrijk dat de tutor de tutee stimuleert om op toon en tempo te lezen;
- Het nog eens lezen van de tekst leidt meestal tot een beter begrijpen van de tekst.

4.6. Het omgaan met leesstrategieën

Vanaf groep 5 is het van belang leerlingen met leesstrategieën te laten omgaan. Bijvoorbeeld: na een instructieles over leesstrategieën. Leerlingen moeten zich ervan bewust zijn, dat het omgaan met teksten om denken vraagt en dat ze met behulp van strategieën kunnen leren nadenken over hun eigen begrijpend leesproces. Leesstrategieën kunnen leerlingen helpen om hun aandacht te sturen bij het begrijpen van de inhoud van de tekst, hun voorkennis helpen verbinden met nieuwe informatie en vervolgens de nieuwe informatie in hun geheugen opslaan.

Bij leesstrategieën zijn vooral de volgende drie vaardigheden aan de orde:

- plannen. Denk in dat verband aan de voor-, tijdens- en na-structuur,
- monitoren (vanuit het leesdoel, maar ook vanuit de optiek: begrijp ik wel goed wat ik lees?) e
- evalueren van het omgaan met teksten (Heb ik mijn leesdoel gehaald en kan ik de verkregen informatie gebruiken?).

Voorwaarden

Strategieën kunnen snel worden aangeleerd, maar eerst moet het vlot en vloeiend lezen van de kinderen en voldoende kennis m.b.t. de inhoud van de tekst in orde zijn. Bij niet vlotte lezers komt bij het werken met leesstrategieën het korte termijngeheugen extra onder druk te staan, waardoor het begrijpend lezen niet van de grond komt en leerlingen geen succeservaringen opdoen en uiteindelijk gedemotiveerd raken voor begrijpend lezen. Bij spellende lezers die vooral op woordniveau lezen werken leesstrategieën niet, want begrijpend leesstrategieën kunnen nooit zwak technisch lezen compenseren (*Torgesen, 2004*). Bij die leerlingen moet eerst het vlot en vloeiend lezen beter worden. Aan de andere kant verschijnt er in toenemende mate onderzoek dat laat zien, dat leerlingen die onvoldoende voorkennis over de inhoud van een tekst hebben ook niet in staat zijn van strategieën gebruik te maken (*zie o.a. Adams 2010/2011*). Dit betekent dat de bij peer tutoring te gebruiken teksten niet te veel onbekende woorden voor de tutee moeten bevatten en bij haar voorkennis moeten aansluiten.

Verder is het van belang dat leerlingen op een vanzelfsprekende manier met leesstrategieën omgaan waarmee o.a. wordt bedoeld: ze moeten ervaren dat ze er profijt van hebben.

Aanpak 1: Het realiseren van mijn leesdoel

De strategieën die momenteel vanuit internationaal onderzoek belangrijk worden gevonden, omdat ze leerlingen helpen beter met teksten om te gaan, zijn:

VOOR

- Waarom ga ik de tekst lezen? Leerlingen een leesdoel laten stellen
- Voorkennis over de inhoud van de tekst hebben en deze kunnen actualiseren

TIJDENS

- Vanuit je leesdoel je proces van begrijpend lezen sturen en monitoren
- Leerlingen helpen afleidingen te maken (tussen de regels lezen, waarbij een goede woordenschat/voorkennis essentieel is)
- Herlezen van een tekst om tot beter leesbegrip te komen
- Weten wat je moet doen als je de tekst niet goed begrijpt
- Kennis hebben over de opbouw van vooral informatieve teksten, omdat deze kennis helpt om de tekst beter te begrijpen.

NA

- Heb ik mijn leesdoel gerealiseerd?
- Kan ik de verkregen informatie gebruiken?



Aanpak 2: Omgaan met een moeilijke tekst (groep 6 – 8)

De volgende meer uitgewerkte stappen kunnen de tutor en tutee helpen om met behulp van leesstrategieën beter met een moeilijke – dikwijls langere - tekst om te gaan (zie Gunning, 2002):

VOOR

Wat doe je voor je het met het lezen begint?

- Lees je de titel en de kopjes?
- Kijk je naar de illustraties/afbeeldingen?
- Kijk je naar waar de tekst over zou kunnen gaan?
- Vraag je je af wat je al weet over het onderwerp?

TIJDENS

Wat doe je tijdens het lezen?

- Denk je na over wat je leest?
- Stop je af en toe en vraag je af of je alles wat je tot dan gelezen hebt goed begrepen hebt?
- Vorm je je in je gedachten een beeld van de mensen, plaatsen en gebeurtenissen waarover je leest?
- Heb je het gevoel dat je tijdens het lezen praat met de schrijver van de tekst?

Wat doe je als je een woord tegenkomt dat je niet begrijpt?

- Kijk je naar aanwijzingen in de tekst en probeer je het te verklanken?
- Gebruik je een woordenlijst of een woordenboek?

Als je met een deel van de tekst te maken krijgt dat verwarring geeft of dat je moeilijk vindt, wat doe je dan?

- Lees je dat deel opnieuw?
- Of lees je gewoon verder?
- Probeer je hulp te krijgen door naar de afbeeldingen, foto's of tekeningen te kijken?

NA

Als je klaar bent met het lezen van de tekst, wat doe je dan?

- Denk je na over wat je gelezen hebt?
- Ga je iets doen met de verkregen of geleerde informatie?
- Vergelijk je wat je gelezen hebt met wat je al over het onderwerp wist?

Aanpak 3: Omgaan met teksten in groep 5 en 6

Een eenvoudige vorm om met strategieën om te gaan ziet er als volgt uit:

Voor het lezen:

- Waar denk je dat de tekst over gaat als je kijkt naar de titel en de plaatjes?
- Wat weet je al van dit onderwerp?
- Wat wil je te weten komen?

Tijdens het lezen:

- Klopt je voorspelling over de inhoud van de tekst?
- Wat zijn hoofdzaken en wat zijn bijzaken?
- Hoe zal de tekst verder gaan?

Na het lezen:

- Ben je te weten gekomen wat je wilde weten?
- Kun je de inhoud van de tekst samenvatten? Of de hoofdzaken noemen?



Aanpak 4: Van paragraaf tot paragraaf

Deze aanpak ziet er voor de tutee als volgt uit:

1. Het lezen van delen van de tekst met een tutor die modelt en coacht. De betere lezer leest hardop de tekst voor. Vervolgens leest de zwakke lezer deze tekst hardop.
2. Het komen tot begrip van wat er gelezen is door met de tutor vragen te stellen over de tekst en vragen te beantwoorden over elke paragraaf. Dit gebeurt door de leerlingen twee vragen te laten stellen en laten beantwoorden om de belangrijkste ideeën uit de paragraaf te halen en de paragrafen samen te vatten. De vragen kunnen zijn:
 - over wie of wat gaat de paragraaf vooral?
 - wat zijn de belangrijkste zaken m.b.t. het wie of wat?

3. Het met de tutor voorspellen en vervolgens naar aanleiding van het tekstdeel dat gelezen is de voorspellingen bevestigen of verwerpen.

Bij het voorspellen zijn vier stappen aan de orde:

- voorspellen waar het in de komende halve pagina over zal gaan;
- de helft van de pagina hardop lezen;
- bevestigen of verwerpen van de eerder gemaakte voorspelling(en);
- het samenvatten van de belangrijkste inhoud van de halve pagina.

Aanpak 5: PALS-strategieën

Bij PALS zijn zowel eenvoudige als meer complexe strategieën te vinden.

A. PALS en het verbeteren van het technisch lezen

Duur sessie 10 – 15 minuten

De stappen:

- De tutor leest 5 minuten de tekst hardop voor
- De tutee leest dezelfde tekst 5 minuten hardop
- De tutee vertelt 1 - 2 minuten over de inhoud van de tekst

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- De tutor leest vlot, nauwkeurig en met een goede intonatie;
- De tutor luistert, corrigeert fouten, en geeft punten (1 punt voor elke correct gelezen zin en geeft feedback op het navertellen van het verhaal).



B. PALS en het omgaan met voorspellingen

Een eenvoudige, snel in te zetten strategie is Het bijstellen van voorspellingen. De werkwijze is als volgt:

- Voorspel samen wat er in de voorliggende tekst gaat gebeuren;
- De tutor en de tutee lezen vervolgens samen de helft van de tekst;
- De tutee gaat met de tutor na of de gemaakte voorspelling klopt; klopt de voorspelling niet, dan wordt er een nieuwe voorspelling gemaakt;
- Vervolgens wordt de rest van de tekst gelezen;
- Klopt de nieuwe voorspelling?
- Eventueel: de tutee leest de tekst nog een keer alleen.
- Op het einde van de tekst vat de tutee de belangrijkste informatie uit de tekst samen.

C. PALS en paragrafen samenvatten

Een andere variant van PALS is: Samenvatten van een paragraaf.

Die activiteit ziet er als volgt uit:

Duur 10 minuten

- De eerste 5 minuten:
 - De tutor leest hardop de nieuwe tekst en vat vervolgens paragraaf voor paragraaf samen.
 - Ze stelt twee vragen om de tutee de belangrijkste zaken uit de paragraaf te laten halen:
 - Over wie of wat gaat de paragraaf?
 - Wat zijn de belangrijkste zaken m.b.t. het wie of wat?
 - De tutee vat de paragraaf samen in 10 of minder woorden.
- De volgende 5 minuten:
 - De tutee leest de nieuwe tekst hardop en vat, zoals bovengenoemd, elke paragraaf samen
 - De tutor luistert, corrigeert fouten en zegt hoe goed de tutee het doet

Genoemde werkwijze kan ook tijdens een instructieles plaatsvinden.

Aandachtspunten:

- Ook ondersteunende leesstrategieën, zoals visualiseren, vragen stellen en een samenvatting maken, kunnen bij het omgaan met teksten een positieve rol spelen.;
- Het is van belang om bij de start met peer tutoring met eenvoudige aanpakken te beginnen. Bijvoorbeeld partner lezen.



4.7 Afrondend

Het versterkt het functioneren van de tutor als de peer tutoring-sessie uitgaan van een Voor, Tijdens en Na structuur.

5. Het voorbereiden van de uitvoering van peer tutoring

Wat vereist een goede invoering van peer tutoring? (zie in dat verband ook de checklist van bijlage 1)

Diverse projecten op het gebied van peer tutoring laten dan de volgende aandachtspunten voor schoolteams zien:

1. Start een teamdiscussie over de wenselijkheid van peer tutoring
2. Praat met de leerlingen over peer tutoring c.q. wat ze daarvan vinden
3. Besluit als team over:
 - 3.1. De gebieden waarop bij lezen peer tutoring gaat plaatsvinden;
 - 3.2. De keuze voor de peer tutoring-aanpakken die worden ingezet;
 - 3.3. Of de peer tutoring groepsdoorbrekend, op groepsniveau of in combinatie gaat plaatsvinden.
4. Hoe veel keer per week gaat er peer tutoring plaatsvinden?
5. Hoe wordt de training van tutors opgezet?
6. Hoe stellen we de koppels samen?
7. Welke teksten gaan gebruikt worden en welke opdrachten krijgen de leerlingen mee?
8. Hoe gaan we tutors feedback geven?
9. Hoe communiceren we als team met elkaar over de resultaten van peer tutoring?

Zet vervolgens de met elkaar gemaakte afspraken op een rij en leg die vast.

Vervolgens een aantal uitwerkingen.

Start met een groepsgesprek over hoe leerlingen elkaar kunnen helpen

Voor er met peer tutoring begonnen wordt is het gewenst om met alle leerlingen van de groepen te discussiëren over vragen als:

- Kunnen leerlingen andere leerlingen helpen?
- Hoe kunnen leerlingen andere leerlingen helpen?
- Waarom is het juist bij lezen zo belangrijk dat leerlingen elkaar helpen?

Na de discussie kan de leerkracht vervolgens aan de leerlingen modelen hoe zij als ze leerling was een andere leerling zou helpen. Leerlingen moeten vanuit het modelen door de leerkracht zien hoe een leerling dit zou moeten aanpakken.

Wie zijn de tutors?

Kinderen uit de bovenbouw kunnen kinderen in de onderbouw tutores. Ook kinderen uit dezelfde groep kunnen dat. De eerste vorm met oudere tutors is volgens onderzoek iets effectiever dan de tweede vorm (zie illustratie).

De effecten van Peer Tutoring

- ✓ Tutors uit hogere klassen ($d = 0.79$) zijn effectiever dan tutors van dezelfde leeftijd ($d = 0.52$) of volwassen tutors ($d = 0.54$)
- ✓ De effecten van peer-tutoring waren er ook als kinderen met problemen als tutor functioneerden
(Vernooy & Egbertsen, 2012)

Visible Learning: A synthesis of research on classroom assessment
"Research teaching's Holy Grail"
The Power of Assessment for Learning
Hattie, 2009/2012

Bij interactief voorlezen in kleine groepjes bij kleuters gaat het vrijwel altijd om kinderen uit de bovenbouw die als tutor fungeren.

Onderzoek toont, dat naast koppels die bestaan uit kinderen met een verschillende leesvaardigheid, er ook getutord kan worden in een samenstelling van bijvoorbeeld gelijke lezers. Wel geldt hier ook, dat beide leerlingen met een gelijke leesvaardigheid vanuit een duidelijke structuur moeten werken. Er is ook onderzoek dat laat zien dat kinderen uit de begingroepen die moeite hebben met lezen ook kunnen profiteren van tutoring door een kind uit de bovenbouw dat leesproblemen heeft.

Verder moeten de peer tutoring koppels regelmatig – bijvoorbeeld om de maand - van samenstelling wisselen. Bijvoorbeeld na een maand veranderen de koppels. Bovendien moeten in principe alle leerlingen een keer de kans krijgen zowel tutee als tutor te zijn.

Over de rol en training van tutors

Een goed functionerende tutor is voorwaardelijk voor het slagen van peer tutoring. Belangrijke aandachtspunten voor de tutor zijn:

- de tutor begrijpt het doel van de peer tutoring en kan relevante aanwijzingen en hulp geven;

- de tutor kan vlot en vloeiend - op toon! – lezen;
- de tutor moet leren hoe hij een sessie begint en beëindigt;
- de tutor moet weten hoe zij met door de tutee gemaakte fouten moet omgaan, maar ook hoe zij complimenten moet geven.



De tutors moeten een goede, korte training krijgen waarbij de leerkracht vooral veel modelt – o.a. hoe ze met drie onderscheiden fasen omgaat en hoe ze de tutee aanmoedigt - hoe ze moeten tutoren. Daarnaast is het van belang dat er tijdens het schooljaar follow up-trainingen voor de tutors plaatsvinden om de kwaliteit van de peer tutoring te vergroten. Dit geldt ook als er andere aanpakken van peer tutoring ingezet gaan worden.

Een goede training van de tutors, waarbij rollenspelen een belangrijke rol kunnen spelen, is voorwaardelijk voor het slagen van de peer tutoring. Onderzoek toont dat getrainde tutors het heel veel beter doen dan niet getrainde tutors.



Tijdens de training moet aan verder de orde komen: hoe omgaan met kinderen die moeite hebben met lezen, welke instructies er gegeven moeten worden als een tutee bijvoorbeeld een woord fout leest (bijvoorbeeld na 3/4 seconden leest de tutor het woord hardop voor en de tutee herhaalt het woord), het model zijn van een goede lezer, hoe tutees aanmoedigen, corrigeren en feedback geven. De tutors moeten de gelegenheid krijgen om te oefenen, bijvoorbeeld

door de aanpak eerst op een andere tutor uit te proberen.

- Een voorwaarde voor effectief tutoren is dat de tutor minstens twee niveaus hoger leest dan de tutee. Bijvoorbeeld. De tutor afkomstig uit groep 4 leest minstens AVI E4 en de tutee AVI E3;

- Het is van belang dat de tutor effectief corrigeert. Dit kan als volgt gebeuren:

- de tutor tikt de tutee om haar arm, waardoor deze stopt met lezen;
- de tutor corrigeert door de letter of het woord goed te lezen. De tutee herhaalt de letter of het woord en leest vervolgens verder;

- als de tutee meerder woorden fout in een zin gelezen heeft, leest de tutor deze zin, waarna de tutee dat doet.

De frequentie van de peer tutoring

Het is van belang dat peer tutoring regelmatig plaatsvindt; drie keer per week 15 minuten is effectiever, dan 1 keer per week een half uur.



Waar moet de peer tutoring plaatsvinden?

Het tutoren moet op een rustige plaats met weinig afleiding - in of buiten de klas - gebeuren, zodat de koppels niet gestoord worden door andere leerlingen of juist deze leerlingen storen. Daarnaast moeten de tutor en de tutee op een comfortabele manier naast elkaar kunnen zitten en de tekst goed kunnen zien.

De tutoring sessie

Voor de tutoring plaatsvindt, is het belangrijk dat de koppels:

- Snel en rustig hun plaats zoeken;
- Al hun benodigdheden voor de tutoring bij zich hebben;
- Zich ervan bewust zijn, dat ze alleen met hun partner op een rustige manier mogen praten. Zich bemoeien met andere koppels is uit den boze;
- Goed met elkaar samenwerken en hun best doen;
- Na de beëindiging van de sessie rustig teruggaan naar hun plaats in de klas.

Cruciaal voor het slagen van peer tutoring is, dat de tutor een prettige relatie met de tutee heeft. Het enthousiasme, de motivatie en de resultaten van de tutee zullen toenemen als deze de relatie met de tutor als ondersteunend en samenwerkend ervaart. Dit vraagt om een goede relatie tussen tutor en tutee.

Tijdens de tutoring moeten voor de tutee vooral interessante inhoud en motiverend werken, bijvoorbeeld teksten uit Nieuwsbegrip of Kidsweek, aan de orde komen. Ook goede teksten uit taal- en leesmethoden en de methoden voor de kennisgebieden kunnen worden gebruikt. De leerkracht zorgt voor teksten en opdrachten, waarbij zij rekening houdt met de ondersteuningsbehoeften van de tutee.

Voorkom mogelijke problemen

Verschillende peer tutoring projecten tonen dat de leerkracht moet anticiperen op mogelijke valkuilen als:

- De koppels maken te veel lawaai en storen daardoor elkaar. Voorkom dit door vanaf het begin erop te wijzen dat erbij peer tutoring rustig en zacht gesproken moet worden;
- Sommige tutors gedragen zich bazig en autoritair. Daar hebben tutees geen behoefte aan en doet de motivatie voor peer tutoring verdwijnen. Beklemtoon als leerkracht een helpende, aanmoedigende houding;
- Maak de peer tutoring bijeenkomsten niet te ingewikkeld. Bijvoorbeeld door bij begrijpend lezen heel veel vragen mee te geven. Dit leidt er dikwijls toe dat de tutor weer vragen aan de leerkracht gaat stellen, omdat zij ze zelf niet allemaal begrijpt, en er geen vaart in de sessie ontstaat. Daarbij geldt tevens dat de opdrachten voor de tutor duidelijk moeten zijn;
- Onvoldoende informering van de ouders. Informeer de ouders over (het verloop van) de peer tutoring. Onvoldoende informeren, bijvoorbeeld over de rol van de tutor, kan tot problemen leiden;
- Peer tutoring die geen verband houdt met een instructieles. Laat de peer tutoring altijd een aanvulling op de instructie zijn. Dit wil niet zeggen, dat de peer tutoring onmiddellijk na de les moet plaatsvinden. Het is ook mogelijk om dit bijvoorbeeld in de middag of de volgende dag te doen.

Kortom: het gaat vooral om de inhoudelijke koppeling van peer tutoring met de instructieles.

De rol van de leerkracht

Deze komt neer op:

VOOR de tutoring

- Stelt de koppels samen en verandert om de 3- 4 weken de koppels;
- Zorgt er voor dat de koppels bestaan uit een goede en een minder goede lezer;
- Zorgt voor geschikte teksten met een adequaat moeilijkheidsniveau en voor geschikte opdrachten.

De teksten moeten aansluiten bij het leesniveau van de zwakste lezers, waarbij deze niet meer dan 10 fouten per 100 woorden mag lezen. Leest de tutee meer woorden fout, dan is de tekst duidelijk te hoog gegrepen;

- Zorgt ervoor dat de koppels goed en rustig kunnen zitten.

TIJDENS de tutoring

- Circuleert om een beeld te krijgen over het verloop van de tutoring;
- Houdt in de gaten hoe de koppels met de gemaakte afspraken omgaan;
- Monitort de leesontwikkeling van de tutee en de uitvoering door de koppels;
- Houdt in de gaten hoe de koppels met tijd omgaan;
- Ondersteunt, wanneer nodig, de tutor.

NA de tutoring

- Geeft de tutor en de tutee feedback;
- Bespreekt met de tutors wat beter kan.



Monitoring door de leerkracht nader bekeken

Monitoring vraagt om stelselmatig volgen door de leerkracht hoe de peer tutoring start, verloopt en of het de gewenste resultaten geeft. Het is vooral bij de start van de peer tutoring nodig,

dat de leerkracht het verloop van de sessies goed in de gaten houdt. Dit kan door observerend de koppels te volgen en hen feedback te geven.

Het is van belang dat de leerkracht, maar ook de school, peer tutoring monitoren vanuit de optiek: gaan risicolezers door peer tutoring beter lezen? Zo niet, hoe moeten we de peer tutoring bijstellen om tot betere resultaten te komen?

Tot slot: de belangrijkste aandachtspunten voor een goede invoering van peer tutoring op een rij

Diverse onderzoeken tonen dat een succesvolle invoering van peer tutoring vraagt om:

- Een goede afstemming met de leesinstructie van de leerkracht;
- Een goede training van de tutors;
- Goed gestructureerde tutoring sessies;
- Zorgvuldige monitoring van de peer tutoring door de leerkracht;
- Minstens 3 tutoring sessies in de week.

Daarnaast is er nog een aantal aandachtspunten die een leerkracht helpen om in haar groep peer tutoring in te voeren. Ze zijn vooral van toepassing op leerlingen die weinig of geen ervaring hebben met samenwerken in koppels.

Het is gewenst dat zowel de tutor als de tutee zich aan de volgende richtlijnen houden:

- Het doel van peer tutoring is vooral dat zwakke lezers meer gelegenheid krijgen om te oefenen en taakgericht bezig te zijn;
- Het is vooral van belang dat de tutor en de tutee samenwerken, waarbij de tutor de tutee helpt;
- De leerkracht moet zorgen voor geschikt materiaal dat tijdens de peer tutoringssessies kan worden ingezet, waarbij voorkomen moet worden dat koppels aan te veel opdrachten ten onder gaan. Daarnaast moet een uitgangspunt zijn dat de opdrachten altijd met de tekst te maken hebben;
- Leerlingen moet geleerd worden om te gaan met hun rol van tutor en tutee. Daarbij gelden vooral drie zaken:
 - het geven van feedback voor correcte uitvoering;
 - hoe er gereageerd moet worden bij fouten;
 - hoe beide leerlingen kunnen vaststellen hoe het is gegaan.
- Het is van belang dat de leerkracht voor de tutor en tutee een correcte uitvoering modelt, waarbij o.a. het geven van goede corrigerende feedback aan de orde komt. Oefen vooral hoe tutors feedback en versterking kunnen bieden;
- Het is in het begin gewenst om klassikaal het peer tutoeren te oefenen. Oefent met de hele klas het toepassen van beide rollen;
- Discussieer regelmatig, bijvoorbeeld minstens eens per 14 dagen, over goede en minder goede uitvoering. Stel daarbij vragen en doe voor hoe je als leerkracht zelf bepaalde problemen zou aanpakken;
- Laat de koppels regelmatig van samenstelling wisselen, maar geef als leerkracht de koppels ook regelmatig feedback;
- Zorg ook regelmatig voor koppels van goede lezers die samenwerken rondom een tekst.

6. Het uitvoeren van peer tutoring

6.1. Aanvullend op de instructie les

Een belangrijk uitgangspunt van peer tutoring is, zoals eerder al is aangegeven, dat het verbinden met de groepsinstructie moet zijn en daar als het ware een aanvulling op is. Tutors - hoe goed ook – zijn geen leerkrachten en besteden geen aandacht aan het aanleren van nieuwe vaardigheden. Tijdens het tutoeren gaat het vooral om zaken die na de instructie verder geoefend en in praktijk gebracht moeten worden.



Verder zal de peer tutoring effectiever verlopen als deze goed in de schoolorganisatie is ingebed. Dan zullen er ook in de loop van de tijd als het ware goede routines over het omgaan met tutoring zijn opgebouwd.

6.2. Kiezen van tutors

De leerkracht stelt de koppels samen.

Het selecteren van goede tutors is cruciaal voor de uitvoering van de peer tutoring. Een leerling moet over bepaalde kwaliteiten beschikken om effectief als tutor te kunnen functioneren. Daarbij moet wel rekening gehouden met de praktijk dat zelfs goede tutors niet altijd perfect zijn. Om bijvoorbeeld een jongere leerling die niet vlot leest goed te kunnen helpen, moet een tutor een aantal kenmerken bezitten, zoals:

- Het beschikken over een goed leesniveau (kan op toon lezen);
- Helpend kunnen omgaan met jonge kinderen;
- Kunnen uitleggen;
- Moet zich als tutor niet gestrest voelen;
- Hij moet weten hoe hij een tutorsessie moet beginnen, op gang moet houden en moet beëindigen;
- Hij moet bereid zijn goede adviezen van de leerkracht over te nemen;
- Hij moet rustig kunnen functioneren. Ook op een plaats dat hij niet direct voor de leerkracht zichtbaar is.

6.3. Gewenste gedragingen tutees

Bij peer tutoring – en dat wordt nogal eens vergeten – moeten er ook eisen aan tutees worden gesteld, zoals:

- De tutee moet minstens een leesniveau van AVI- M3 hebben;
- De tutee moet voor de tutor hardop willen lezen en open staan voor diens corrigerende feedback. Daarbij is het van cruciaal belang dat de tutee de hulp van de tutor accepteert;
- De tutee moet zich ook buiten het oog van de leerkracht rustig gedragen en de aanwijzingen van de tutor opvolgen;
- De tutee moet met de tutor rustig naar de plaats gaan waar de tutoring zal plaatsvinden.

6.4. Training tutors

Bij de training van tutors moet voortdurend worden beklemtoond dat de peer tutoring in een goede sfeer moet verlopen, waarbij voorkomen moet worden dat de tutor de tutee bestraffend gaat toespreken. Ook moet worden voorkomen, dat de tutee geen kans krijgt om zelf een probleem op te lossen omdat de tutor steeds al met een antwoord komt. Den in dat verband aan de 4 seconden regel. Daarom is het ook nodig dat er zoveel mogelijk vanuit wordt gegaan, dat de sfeer zo is, dat de tutee zelf om hulp vraagt.

Een belangrijk aandachtspunt moet zijn dat de peer tutoring eenvoudig en hanteerbaar blijft. Er moet worden voorkomen dat het te complex of te omvangrijk wordt, bijvoorbeeld met veel opdrachten of met zowel aandacht voor technisch als begrijpend lezen. Dat heeft negatieve gevolgen voor het verloop en de resultaten. Het is wenselijk dat er ook vaart in de sessies zit. Daarnaast is het van belang dat er door de tutor en de tutee vanuit een duidelijke structuur wordt gewerkt. Bijvoorbeeld vanuit de voor – tijdens – na – aanpak. Daarbij geldt dat tutors expliciet geïnformeerd moeten worden. Bijvoorbeeld door een leerkracht die de aanpak uitlegt en modelt. Het onderscheid tussen groep overstijgende en groepstutors is in de praktijk slechts marginaal. Misschien zou er wel mee rekening gehouden moeten worden dat de groepstutor waarschijnlijk kritischer bekeken wordt dan een oudere groep overstijgende tutor. Veel leerlingen kijken namelijk kritischer naar een klasgenoot, terwijl ze een oudere leerling veel eerder interessant vinden. Aan de andere kant vraagt groepstutoring minder organisatie en is deze vorm ook effectief.

Het is vooral van belang dat de tutors zowel bij voorlezen, technisch als begrijpend lezen vanuit dezelfde stappen leren werken:

Voor

- Stap 1: Waar gaat de tekst over en wat is de opdracht?

Tijdens

- Stap 2: Lees de tekst met de tutee vanuit het leesdoel en kijk met de tutee naar de moeilijke, onbekende woorden in de tekst. Wat betekenen die woorden?
- Stap 3: Hoe gaan we de opdrachten maken? De tutee leest de tekst om de vragen te kunnen beantwoorden.

Na

- Stap 4: Heeft de tutee de vragen goed beantwoord?
- Stap 5: Nog een keer stil staan bij de betekenis van moeilijke woorden in de tekst.

Dit eenvoudige model is toegespitst op technisch lezen, als de tutee een woord verkeert leest, geef dan als tutor een tikje op de arm van de tutee en

- leest vervolgens als tutor het woord correct;
- laat de tutee dit woord herhalen;
- laat vervolgens de tutee verder lezen;
- besteed op het einde van de les nog een keer aandacht aan het lezen van de woorden waarmee de tutee moeite had.

6.5. Planning en frequentie van de peer tutoring

Bij peer tutoring is de frequentie, bijvoorbeeld drie keer per week minstens 20 minuten, belangrijker voor de effectiviteit, dan bijvoorbeeld één keer per week een uur op vrijdagmiddag.

Bij het inplannen speelt tevens het volgende onderscheid mee;

- de peer tutoring vindt op groepsniveau plaats;
- de peer tutoring vindt groep overschrijdend plaats;
- er vindt een combinatie van tutoring op groepsniveau en groep overschrijdende tutoring plaats.

Ter verduidelijking:

De combinatie kan er als volgt uitzien:

- Op dinsdagochtend leest de tutee uit groep 5 20 minuten met een tutor uit zijn eigen groep;
- Op het einde van de woensdagochtend leest de tutor weer met dezelfde tutor uit zijn groep;
- Op vrijdagmiddag leest de tutee uit groep 5 met een tutor uit groep 7.

De peer tutoring op groepsniveau betekent dat de tutor en de tutee tot dezelfde groep behoren. Bijvoorbeeld groep 5. Een vereiste om als tutor op groepsniveau effectief te kunnen zijn, is dat deze veel beter moet lezen dan de tutee uit haar groep.

De groep overstijgende peer tutoring houdt meestal in dat tutors uit de bovenbouw leerlingen in lagere groepen tutoren. Om sociaal-emotionele redenen is het niet gewenst dat bijvoorbeeld een zeer goede lezer uit groep 4 voor een zwakke lezer uit groep 5 wordt ingezet.

Voor een planningsformulier, zie bijlage 2.

6.6. De teksten en opdrachten die tijdens de peer tutoring gebruikt worden

De teksten moeten verband houden met de inhoud van de tekst en bruikbaar zijn m.b.t. de inhoud van de plaatsgevonden instructie les. Het is de verantwoordelijkheid van de leerkracht om voor goede teksten en opdrachten te zorgen.

6.7. De specifieke verantwoordelijkheid van de tutor

De tutor moet goed weten waar het bij peer tutoring omgaat. Het succes van de tutoring hangt in belangrijke mate van zijn optreden af. Verder is het cruciaal, dat de leerkracht bij elke sessie de tutors even instrueert over waarop ze moeten letten. Bijvoorbeeld: Deze keer stimuleren we vooral op toon lezen. Dat is vanmorgen tijdens de les aan de orde geweest.

Een tip is ook om de peer tutoring te versterken door tutors af en toe met elkaar te laten oefenen. Dat houdt hen bovendien bij de les.

Elke tutor moet zich er vooral van bewust zijn, dat het om peer tutoring succesvol te laten zijn, het gaat om:

- Activiteiten waarbij de tutee veel moet oefenen;
- Het regelmatig prijzen van de tutee door de tutor;
- Het geven van corrigerende feedback aan de tutee.

6.8. De plaats waar de tutoring plaatsvindt

In de praktijk zal dat niet altijd vanwege ruimtegebrek in de klas plaatsvinden. Cruciaal is dat de tutor en tutee rustig, ongestoord kunnen zitten. Dit betekent dat de tutoring soms in de gang, in een leegstaand lokaal of in de aula plaatsvindt.

6.9. Monitoring van de peer tutoring

Bij peer tutoring zijn enkele dimensies te onderscheiden:

- het monitoren van de uitvoering van de peer tutoring. Hoe verloopt de peer tutoring van de koppels? Werken de tutor en de tutee constructief samen? Geef de tutor de tutee voldoende ruimte om te reageren? Houdt de tutor zich aan de afspraken? Geef de tutor complimenten? Geef de tutor goede corrigerende feedback? Wordt er voldoende aandacht besteed aan fout gelezen woorden of aan woorden die de tutee niet kende?

In het bijzonder in de beginperiode hebben tutors adequate feedback nodig. Juist de startperiode is van cruciaal belang om tot goede, effectieve peer tutoring te komen. De start moet daarom ook zo goed mogelijk verlopen, o.a. om een sfeer te voorkomen van 'zie je wel, dat lukt ons niet'.

Het is van belang dat de leerkracht het functioneren van de koppels regelmatig observeert om de kwaliteit van de uitvoering te kunnen verbeteren, maar ook om de kwaliteit te kunnen handhaven.

- monitoren vanuit de optiek: worden zwakke lezers er een betere, gemotiveerde lezer van? Heeft het positieve effecten voor de leesontwikkeling? Hierbij kan o.a. van de toetsen van het Cito leerlingvolgsysteem gebruik gemaakt worden.

6.10. Informeren van de ouders

Het is van belang de ouders tijdig over de peer tutoring en over de voordelen ervan voor de tutor en de tutee te informeren. Beklemtoon vooral dat beide partijen ervan profiteren. Niet goed geïnformeerde ouders denken al snel dat peer tutoring ten koste van de tutor gaat.

In de praktijk zal het informeren van ouders ook wel eens de vraag kunnen oproepen: zouden we dat thuis ook met ons kind kunnen doen? Het antwoord daarop is positief en de school zou de ouders moeten instrueren hoe ze goed hun kind zouden kunnen tutoeren.

6.11. Het nabespreken van peer tutoring

Wanneer de leerlingen, zowel de tutors als de tutees, de basisprocedures voor peer tutoring kennen kun je je als leerkracht focussen op nauwkeurigheid en kwaliteit.

- Observeer één peer tutoring-koppel per keer
- Luister naar één peer tutoring-koppel voor ongeveer 2-3 minuten.
- Geef het paar specifieke, positieve en constructieve feedback.
- Geef complimenten.
- Blijf de gehele peer tutoring-les koppels observeren. Bezoek elk peer tutoring-koppel minstens één keer per week.
- Probeer van week tot week verschillende activiteiten van de koppels te observeren.

7. Maar er is meer met peer tutoring mogelijk

Veel scholen werken met het directe instructiemodel. Bij het directe instructiemodel speelt begeleide inoefening een cruciale rol. Bij die begeleide inoefening zou ook peer tutoring ingezet kunnen worden. Daarnaast kan peer tutoring een rol spelen bij de verwerking. In het bijzonder bij het model van de Gradual release of responsibility kan peer tutoring een belangrijke plaats innemen (zie illustratie). Kijk naar de fasen Samenwerken (jullie doen het samen) en de laatste fase (je doet het samen). Dit 'Samenwerken' wil niet zeggen dat leerlingen helemaal niets meer zelfstandig hoeven te doen, maar leerlingen door peer tutoring laten samenwerken betekent doorgaans dat ze zich de leerstof beter eigen maken, o.a. omdat samenwerken motiverend voor de leerling is en toename van de taakgerichte leertijd tot gevolg heeft.

Illustratie:



Kortom: zet om een actieve betrokkenheid van de leerlingen te stimuleren peer tutoring bij alle leerlingen in bij de begeleide inoefening en de verwerking bij het werken met het directe instructiemodel.

8. Ook ouders kunnen tutoren

Het zal duidelijk zijn, dat wat leerlingen kunnen, kunnen ouders ook. Ouders kunnen op twee manieren bij het lezen ingeschakeld worden, nl.:

- bij het tutoren thuis van hun eigen kind;
- het tutoren van enkele kinderen op school die problemen met lezen hebben.



De ideeën uit dit boek kunnen daarvoor worden gebruikt. Er bestaat namelijk geen principiële verschil tussen oudere en jonge tutors.

9. Tot slot

De condities voor succes op een rij

Voor scholen is het van belang in de gaten te houden, dat alleen goed ingevoerde en uitgevoerde peer tutoring effectief is. Om van peer tutoring een effectieve werkwijze te maken, is het van belang de volgende uitgangspunten te hanteren:

1. Als peer tutoring in het verlengde van groepsinstructie wordt geplaatst, is het van belang dat die instructie effectief is geweest;
2. Tutoring vraagt om scholing van de tutors, o.a. over hoe ze moeten handelen als de tutee problemen heeft;
3. Het is van belang dat koppels om de maand van samenstelling veranderen en dat goede leerlingen af en toe ook met andere goede leerlingen samenwerken;
4. Peer tutoring is het meest effectief als het frequent plaatsvindt, bijv. 3 x 15 minuten per week;
5. Effectief ingevoerde peer tutoring biedt de leerkracht de mogelijkheid om enkele keren per week intensieve instructie te bieden aan kinderen die dat nodig hebben;
6. Het is van belang dat de leerkracht maar ook de schoolleiding de effectiviteit van peer tutoring monitoren en bij onvoldoende effectiviteit de aanpak bijstellen.

Verder zijn de volgende leerkrachtvaardigheden van belang om van peer tutoring een succes te maken:

- Stel effectieve koppels samen;
- Zorg voor geschikte teksten, o.a. met een adequaat moeilijkheidsniveau, en relevante opdrachten;
- Monitor de leesontwikkeling van de tutee en de uitvoering van de peer tutoring door de koppels;
- Ondersteun, wanneer nodig, de tutor.



Literatuur

- Americorps (2001). Tutoring Outcomes Study. Abt Associates, Inc., Cambridge, MA.
- Barfield, J., Hannigan-Downs, S., & Lieberman, L. (2007). Implementing a Peer Tutor Program: Strategies for Practitioners. *Physical Educator*, 55, 211-221.
- Bus, A.G. e.a. (1991). Lezen en schrijven in de onderbouw. Hoevelaken: CPS.
- Cohen, P.A. and Kulik, J.A. "Synthesis of research on the Effects of Tutoring." *Educational Leadership* 39/3 (1981): 226-227.
- Cotton, K. "Peer Tutoring: Lake Washington High School and Benjamin Rush Elementary School." School Improvement Research Series. Snapshot #5. NW Regional Educational Library. 2002.
- Fuchs, L.S., Fuchs, D., & Kazdan, S. (1999). Effects of peer-assisted learning strategies on high-school students with serious reading problems. *Remedial and Special Education*, 20, 309-318.
- Fuchs, L.S., Fuchs, D., Kazdan, S., & Allen, S. (1999). Effects of peer-assisted learning strategies in reading with and without training in elaborated help giving. *Elementary School Journal*, 99, 201-219.
- Fuchs, D., Fuchs, L.S., Mathes, P.G., & Simmons, D.C. (1997). Peer-Assisted Learning Strategies: Making classrooms more responsive to diversity. *American Educational Research Journal*, 34, 174-206.
- Fulk, B.M. and King, K. (2001). *Classwide Peer tutoring at Work*. In: *Teaching Exceptional Children*, Nov/Dec 2001.
- Greenwood, C. R., & Delquadri, J. (1995). ClassWide Peer tutoring and the prevention of school failure. *Preventing School Failure*, 39, 21-25.
- Greenwood, C. R., Carta, J. J., & Hall, R. V. (1988). The use of peer tutoring strategies in classroom management and instruction. *School Psychology Review*, 17, 258-275.
- Miller, A. D., Barbetta, P. M., & Heron, T. E., (1994). START tutoring: Designing, training, implementing, adapting, and evaluating tutoring program for school and home settings. In R. Gardner, D. M. Sainato, J. O. Cooper, T. E. Heron, W. L. Heward, J. Eshleman, & T. A. Grossi (Eds.), *Behavior Analysis in Education: Focus on Measurably Superior Instruction* (pp. 265-282). Monterey, CA: Brooks/Cole.
- National Reading Panel (2000). *Teaching Children to Read*.
<http://www.nationalreadingpanel.com>
- Oostdam, R. e.a. (2014). Begeleid hardop lezen blijkt effectief bij zwakke lezers. In: *Remedial Teaching*, jrg. 22, 2014, nr. 2., pp. 22 – 25.
- Richardson, H. (2011). Pupils can help teach each other to read and do maths'.
In: *BBC News, Education & Family*. 13 September 2011.
<http://www.bbc.co.uk/news/education-14896716>

Slavin, Robert E. e.a. (1996). Every child, Every school. Success for All. Thousand Oaks: Corwin Press, Inc.

Woolley, G. (2011). Reading Comprehension: Assisting Children with Learning Difficulties. Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer.

Thorpe, L., and Wood, K. "Cross-Age Tutoring for Young Adolescents." *The Clearinghouse* 73/4 (2000): 239-242.

What Works Clearinghouse (2012). Peer-Assisted Learning Strategies. June 2012

<http://ies.ed.gov/ncee/wwc/interventionreport.aspx?sid=569>



BIJLAGEN

Bijlage 1: Checklist voor het opzetten van Peer tutoring

1. Start een teamdiscussie over de wenselijkheid van peer tutoring c.q. wat de school daarmee denkt te bereiken. Kortom: welke doelen streven we als school met peer tutoring na?
2. Praat met de leerlingen over peer tutoring c.q. wat ze daarvan vinden.
3. Besluit als team over:
 - De gebieden waarop bij lezen peer tutoring gaat plaatsvinden;
 - Of de peer tutoring groepsdoorbrekend, op groepsniveau of in combinatie gaat plaatsvinden
4. Hoeveel keer per week gaat er peer tutoring plaatsvinden en hoe lang gaat elke sessie duren?
5. Hoe gaat de training van tutors opgezet worden en wie helpt – indien nodig – de tutor tijdens het tutoeren?
6. Hoe stellen we de koppels samen? Groepsoverstijgend? Per groep? Of in combinatie?
7. Welke teksten gaan gebruikt worden en welke opdrachten krijgen de leerlingen mee?
8. Hoe gaan we tutors feedback geven?
9. Hoe gaan we als team de peer tutoring monitoren en hoe communiceren we als team met elkaar over de resultaten van de peer tutoring?

Bijlage 2: Stappen voor een peer tutoring-sessie

1. Begroet elkaar als tutor en tutee vriendelijk en zoek een rustige plaats, waarbij je dicht bij elkaar kunt zitten.
2. Bekijk met elkaar de tekst en de opdracht, waarbij de tutor de tutee aanmoedigt om aan te geven
 - waar gaat de tekst over?
 - wat zijn de opdrachten?
3. De tutor geeft aan dat er vanuit drie fasen gewerkt zal worden:
 - Voor
 - Tijdens
 - Na
4. De tutor en tutee spreken met elkaar af hoe ze het gaan aanpakken.
5. De tutor geeft aan dat de tutee kan beginnen.
6. De tutor geeft zowel corrigerende als positieve feedback (bijvoorbeeld in vergelijking met een vorige sessie).
7. Op het einde van de sessie vatten de tutor en de tutee samen wat vooral goed ging en wat nog beter kan.
8. De bijeenkomst wordt positief afgesloten en de tutee bedankt de tutor voor de ondersteuning.
9. De tutor en tutee gaan terug naar hun groep.

Bijlage 3: Aandachtspunten tutor

1. Zorg dat je de bijeenkomst vanuit de stappen Voor, Tijdens en Na goed hebt voorbereid.
2. Geef duidelijk aan de tutee aan wat er gaat gebeuren.
3. Houd je aan de opdracht van de leerkracht.
4. Ken je tutee (hoe leest hij/zij) en wees aardig voor hem of haar.
5. Wees je ervan bewust van de verschil in relatie tussen een tutor en een tutee.
6. Wees niet bang hem vragen te stellen.
7. Moedig hem aan.
8. Vat in de NA-fase wat er gedaan is en geef ook aan waar hij op moet letten.
9. Complimenteer hem dat het de goede kant uitgaat.

Bijlage 4: Tutor zelfevaluatielijst

	Ja	Nee	Ik weet het niet
1. Ik luisterde goed naar mijn tutee?			
2. We zaten zo, dat we allebei de tekst goed konden zien.			
3. We spraken aan het begin over de tekst en de opdrachten.			
4. We lazen samen de tekst.			
5. Ik gaf veel positieve feedback			
6. Wanneer nodig, gaf ik corrigerende feedback.			
7. De tutee was tevreden over mij.			

Bijlage 5: Observatielijst peer tutoring

	Niet gezien	Af en toe gezien	Duidelijk gezien
1. Heeft de tutor een goede relatie met de tutee? Is er respect en aanmoediging?			
2. Heeft de tutor de tutoring goed voorbereid?			
3. Startte de tutor doelgericht?			
4. Besteedt de tutor voldoende tijd aan de leesvaardigheid?			
5. Houdt de tutor zich aan de gemaakte afspraken?			
6. Laat de tutor de tutee zoveel mogelijk het werk doen?			
7. Stelt de tutor vooral vragen in plaats van deze te beantwoorden?			
8. Geef de tutor goede, positieve feedback?			
9. Weet de tutor goed te corrigeren?			
10. Tutort de tutor met plezier?			
11. Volgt de tutee de aanwijzingen van de tutor op?			

Bijlage 6: Omgaan met leesstrategieën (bewerking van Gunning, 2002)

VOOR

Wat doe je voor je het met het lezen begint?

- Lees je de titel en de kopjes?
- Kijk je naar de illustraties/afbeeldingen?
- Kijk je naar waar de tekst over zou kunnen gaan?
- Vraag je je af wat je al weet over het onderwerp?

TIJDENS

Wat doe je tijdens het lezen?

- Denk je na over wat je leest?
- Stop je af en toe en vraag je af of je alles wat je tot dan gelezen hebt goed begrepen hebt?
- Vorm je je in je gedachten een beeld van de mensen, plaatsen en gebeurtenissen waarover je leest?
- Heb je het gevoel dat je tijdens het lezen praat met de schrijver van de tekst?

Wat doe je als je een woord tegenkomt dat je niet begrijpt?

- Kijk je naar aanwijzingen in de tekst en probeer je het te verklanken?
- Gebruik je een woordenlijst of een woordenboek?

Als je met een deel van de tekst te maken krijgt dat verwarring geeft of dat je moeilijk vindt, wat doe je dan?

- Lees je dat deel opnieuw?
- Of lees je gewoon verder?
- Probeer je hulp te krijgen door naar de afbeeldingen, foto's of tekeningen te kijken?

NA

Als je klaar bent met het lezen van de tekst, wat doe je dan?

- Denk je na over wat je gelezen hebt?
- Ga je iets doen met de verkregen of geleerde informatie?
- Vergelijk je wat je gelezen hebt met wat je al over het onderwerp wist?

Bijlage 7: Specifieke tips voor tutors

Tips tijdens het lezen



Tips tijdens het lezen.

1. Vraag aan je maatje om tijdens het lezen mee te wijzen met zijn of haar vinger. Lees zelf ook mee.
2. Wanneer je een foutje hoort in een zin, vraag of je maatje de zin opnieuw wil lezen.
3. Zorg ervoor dat het stappenplan naast de tekst ligt.
4. Als je maatje te hard leest, zeg dan; we moeten iets zachter lezen.
5. Let op de tijd.

Tips voor het vragen stellen



Tips tijdens het vragen stellen.

1. Een goede vraag begint vaak met: WIE, WAT, WAAR, WANNEER, WAAROM en HOE! Bijvoorbeeld:
 - Kun je drie kenmerken noemen van...?
 - Waarom is het belangrijk dat...?
 - Wat bedoelen ze met...?
 - Hoe zou dit aflopen?
 - Wat is het belangrijkste uit de tekst? Hoe weet je dat?
 - Waarom zou ... dat doen?
2. Zorg ervoor dat je maatje de juiste antwoorden geeft op je vraag.
3. Wanneer je maatje het antwoord op je vraag niet kan geven, geef je maatje dan een hint (let op, niet voorzegen!).

1. Wanneer je maatje over andere dingen praat, dan zeg je: eventjes erbij blijven.
2. Kijk elkaar aan tijdens het vragen stellen.
3. Luister naar elkaar en laat elkaar uitpraten.



ONDERWIJSADVISEURS

Expertis Onderwijsadviseurs

Postbus 762

7550 AT Hengelo

Prins Bernhardplantsoen 204

7551 HT Hengelo

074-8 516 516

Utrechtseweg 31b

3811 NA Amersfoort

033-4 612 680

info@expertis.nl

www.expertis.nl